

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่า
ชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

9

STRATEGY TO PROMOTE PEOPLE PARTICIPATION IN CONSERVATION OF THE
HUA FAI CHENOY COMMUNITY FOREST, VILABULEE DISTRICT, SAVANNAKHET PROVINCE,
LAO PEOPLE DEMOCRATIC REPUBLIC

สุนทร เทพปัญญา*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ การุณย์สัจจกร**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ กำจัดภัย***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาของการดูแลป่าและความจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝาย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) เพื่อศึกษาความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่าง 58 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา ความต้องการแก้ปัญหาด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพป่าชุมชนมีความแตกต่างจากในอดีตมากเพราะเมื่อในอดีตสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืช สัตว์ป่า ของป่า สมุนไพรนานาชนิด ในปัจจุบันปัญหาและอุปสรรคในการดูแลรักษาป่าชุมชนมีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและจับจองพื้นที่เพื่อการเกษตร จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือของประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเรื่องการลดปล่อยดูแลป่า เพื่อป้องกันบุกรุกมาบุกรุก และรายงานกองปราบปราม ป่าชุมชนมีปัญหากับความไม่ชัดเจนของเขตแนวและประชาชนยังขาดความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า การแก้ปัญหาป่าชุมชนของรัฐจึงจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าด้วย

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2. ยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบ AIC (Appreciation Influence Control) ประกอบด้วย 9 โครงการ ดังนี้ 1. โครงการสำรวจขอบเขตและศึกษาสภาพปัญหาของป่าชุมชน หัวฝายเซ่น้อย 2. โครงการวิเคราะห์พื้นที่และจัดทำแผนที่ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย 3. โครงการปักเขตแดนป่าชุมชนเซ่น้อย 4. โครงการปรับปรุงกฎระเบียบการคุ้มครองป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย 5. โครงการเผยแพร่กฎระเบียบการคุ้มครองป่าสงวนหัวฝายเซ่น้อยและกฎระเบียบการคุ้มครองป่าชุมชน 6. โครงการเผยแพร่ระเบียบในราชกิจจานุเบกษา (ระดับเจ้าเมือง) 7. โครงการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบป่าสงวนหัวฝายเซ่น้อย (ระดับเจ้าเมือง) 8. โครงการติดป้ายป่าสงวนและประกาศใช้เป็นป่าชุมชนและอำเภอ 9. โครงการตรวจสอบและประเมินผล โดยห้องการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมืองวิลละบูลีการคุ้มครองป่าชุมชน

3. การทดลองใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในประเด็น ดังนี้ 3.1 สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน และอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และ 3.2 ความรู้ของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to investigate the current state, problem and need of problem solution through promoting people participation in conservation of the Hua Fai Chenoy Community Forest, Vilabulee district, Savannakhet province, Lao People Democratic Republic, 2) to create a strategy to promote people participation in conservation of the Hua Fai Chenoy Community Forest, 3) to examine people's knowledge, awareness and participation in conservation of the Hua Fai Chenoy Community Forest. The tools used were a structured interview guide, and a 5-rating scale questionnaire. Statistics used to analyze data were percentage, mean, and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The current state, problem and need of problem solution through promoting people participation in conservation of the Hua Fai Chenoy Community Forest were found the community forest state was different from that in the past. The forest state in the past was rich of plant stocks, wild lives, forest produce and a variety of herbs. At present, the problems and obstacles found in taking care of the community forest are an invasion of the forest in order to cut down a tree, destroy the forest and stake a claim to the area for agriculture. So, the people should cooperate by participation in solving the problem of forest invasion through keeping an eye on the forest to prevent an invasion and if any, it should be reported to the suppression division. The community forest had a problem of the unclear forest boundary. The people lacked awareness of and participation in forest conservation. The community forest problem solution, thus, needed people participation in forest conservation.

2. The strategy created to promote people participation in the Hua Fai Chenoy Community Forest conservation, Vilabulee district, Savannakhet province, Lao PDR through the AIC participation technique comprised 9 projects as follows: 1) the project on surveying the forest boundary and examining the problem state of the Hua Fai

Chenoy Community Forest, 2) the project on analysis of the area and making a map of the Hua Fai Chenoy Community Forest, 3) the project on demarcating the boundary line of the Hua Fai Chenoy Community Forest, 4) the project on revision of rules and regulations of the Hua Fai Chenoy Community Forest protection, 5) the project on dissemination of rules and regulations of the Hua Fai Chenoy Community Forest protection and of the National Forest Reserve, 6) the project on having all the issues got printed in the Government Gazette (the governor level), 7) the project on appointment of committee to be responsible for the Hua Fai Chenoy Community Forest. 8) the project on putting up a sign of the community forest and putting the community forest to use by promulgation, and 9) the project on inspection and assessment under the responsibility of Office of Natural Resources and the Environment, Vilabulee district.

3. From the implementation of the strategy to promote people participation in conservation of the Hua Fai Chenoy Community Forest, it was found that people participation in doing activity in conservation of the community forest as a whole was at the moderate level excepting the aspect of participation in follow-up and assessment, which was at the highest level. People's knowledge and awareness of conserving the Hua Fai Chenoy Community Forest after training was significantly higher than that before training at the .01 level.

ภูมิหลัง

ป่าไม้เป็นมรดกจากธรรมชาติที่มีความสวยงามและหลากหลายในตัวของมันเอง เป็นตัวแทนของธรรมชาติในโลกที่แสดงถึงความเจริญงอกงามเติบโตและหลากหลาย มีความสำคัญและคุณประโยชน์นานัปการ ทำให้เกิดความสมดุลด้วยการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงแร่ธาตุและสารในระบบนิเวศช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ลดการพังทลายของดิน ลดการกัดเซาะหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ ป้องกันการเกิดน้ำท่วมฉับพลันลดความรุนแรงการเกิดภาวะน้ำท่วม ช่วยปรับสภาพบรรยากาศป้องกันไม่ให้ความร้อนจากดวงอาทิตย์ตกกระทบผิวดินโดยตรง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งกักเก็บน้ำตามธรรมชาติ เป็นแหล่งปัจจัยที่จำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและหลบภัยที่สำคัญที่สุดของสัตว์ป่า เป็นแนวป้องกันลมพายุช่วยป้องกันความรุนแรงของลมพายุ ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ป่าไม้จะเต็มไปด้วยสีสัน ความเขียวข่ม รมเย็นทำให้ป่าไม้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ รวมไปถึงการช่วยลดมลพิษทางอากาศ เนื่องจากป่าไม้เป็นตัวช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ แล้วปลดปล่อยก๊าซออกซิเจนออกมาให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ป่าไม้จึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อมนุษย์อย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าป่าไม้เป็นทั้งผู้ให้และผู้คุ้มครอง แต่อย่างไรก็ตามโลกกำลังสูญเสียมรดกจากธรรมชาติไปอย่างรวดเร็วจนไม่อาจฟื้นฟูได้ทัน หากอัตราการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติยังคงเป็นเช่นในปัจจุบัน จากข้อมูลของกรมป่าไม้ (2553 : 24) พบว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งประเทศ แต่จากข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมในปี พ.ศ. 2532 มีพื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 49 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ปี พ.ศ. 2535 มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 47 ปี พ.ศ. 2545 มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 41 และปี พ.ศ. 2553 คงเหลือพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่องในช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มีพื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่องรวดเร็ว สาเหตุมาจากการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและส่งผลเสียหายต่อสรรพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อมและยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพลดลงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน การพังทลายของหน้าดิน ดินถล่มและดินด้อยคุณภาพลงจนกลายเป็นที่ดินที่ทำประโยชน์ไม่ได้ ทำให้วิถีชีวิตของคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบท เกิดความยากจนในชุมชนที่พึ่งพาป่า ป่าไม้กับคนในสังคมชนบทมีความผูกพันกันมานาน ชาวบ้านต่างได้พึ่งพาอาศัยป่าในการดำรงชีวิต ทั้งยังมีความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงชุมชนกับป่า ความเชื่อเรื่องผีป่าที่ดูแลป่าต้นน้ำ ก็เป็นการจัดระเบียบการใช้ป่า

กันเองของชุมชน ด้วยเหตุนี้ชุมชนต่างๆ ที่เป็นผู้ใช้ป่าจึงดำเนินการรักษาและอนุรักษ์ป่าเอง การที่ชุมชนตั้งกฎเกณฑ์ วิธีการ และกลไกการควบคุมบังคับในการใช้ป่า แต่บังคับใช้กับคนในชุมชนเท่านั้น ไม่สามารถบังคับคนภายนอกได้ อีกทั้งการตัดไม้ทำลายป่ามักเกิดจากการจ้างชาวบ้านโดยกลุ่มทุนใหญ่ ดังนั้น รัฐจึงแก้ปัญหาด้วยประกาศพื้นที่ป่าต่างๆ เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ แล้วบังคับให้คนออกจากป่าและกีดกันไม่ให้มีสิทธิจัดการป่า ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ปัญหาเดิมได้แล้ว ยิ่งก่อให้เกิดปัญหา คือ ความขัดแย้งในการแย่งชิงความเป็นเจ้าของและการเข้าไปจัดการทรัพยากรป่าไม้ของคนในชุมชนด้วยกัน ระหว่างชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับองค์กรภายนอกชุมชน องค์กรกับองค์กร ชุมชนกับรัฐ และระหว่างชุมชน รัฐ องค์กรภายนอกชุมชน ซึ่งนับวันปัญหานี้จะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น ขณะที่ปริมาณของทรัพยากรป่าไม้มีอยู่อย่างจำกัดและมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (กรมป่าไม้, 2549 : 12)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาป่าไม้ พ.ศ. 2563 โดยระบุสิทธิเสรีภาพของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์และส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (กรมป่าไม้, 2553) เป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาป่าไม้ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงความเป็นเจ้าของและการเข้าไปจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ซึ่งความขัดแย้งเกิดจากความต่างที่หยั่งรากลึกของบุคคลสองกลุ่มที่มีวัฒนธรรมความเชื่อที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มหนึ่งส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระบบ รับรู้ข้อมูลข่าวสารพิชัยการทำลายป่าทั่วโลก มีวิถีชีวิตอยู่กับเมืองธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ ไม่เข้าใจชนบทและวิถีชีวิตของชุมชนกับป่าแต่อยากให้มีป่าให้เป็นปอดของสังคม โดยมีส่วนร่วมตัดสินใจด้วย กับคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจและเรียนรู้อยู่กับดิน น้ำ ป่า ธรรมชาติ มีวิถีชีวิตบนฐานทรัพยากรและการเกษตรแบบชุมชน ได้คุ้มครองรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น คนทั้งสองกลุ่มนี้มีอยู่ในแวดวงวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน กระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จะเน้นหนักไปในทิศทางไหนจึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและบทบาทของคนทั้งสองกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (เพิ่มศักดิ์ มกราริมย์, 2548 : 5)

ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อยเป็นป่าชุมชนในจำนวนอีกหลายป่าชุมชนที่มีพื้นที่ ครอบคลุมหมู่บ้านนาเตือ บ้านหาดและบ้านผาพิลา เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเนื้อที่ประมาณ 2,874 ไร่ ในอดีตสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืช สัตว์ป่า ของป่า สมุนไพรนานาชนิด คนในชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบป่าใช้ประโยชน์ผืนป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหาร นำไม้มาสร้างที่อยู่อาศัย เก็บหาของป่าสำหรับเป็นอาหารในครัวเรือน และจำหน่ายสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนและนอกชุมชน เมื่อประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น ความต้องการขยายพื้นที่เพื่อการสร้างที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับรัฐมีโครงการสร้างถนนเพื่อการคมนาคมขนส่งผ่านชุมชน จึงเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่เกิดความสะดวกต่อการบุกรุกแผ้วถางป่าขยายพื้นที่เพื่อครอบครองที่ดินเป็นส่วนตัว ทำให้สภาพป่าแห่งนี้เสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าทางราชการจะประกาศให้ผืนป่าแห่งนี้เป็นป่าชุมชนระดับแขวง และชุมชนได้มีการตั้งคณะ กรรมการป่าชุมชน มีกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากผืนป่าแห่งนี้แล้วก็ตาม แต่สภาพปัญหาคนภายนอกชุมชนและภายในชุมชนทำการลักลอบบุกรุกแผ้วถางป่า ตัดไม้ทำลายป่า ลักลอบล่าสัตว์ป่า เก็บหาของป่าอย่าง ไม่มีขีดจำกัดเพื่อค้าขาย ยังปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง และนับวันทวีความรุนแรงมากขึ้น คณะกรรมการไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (แผนกป่าไม้แขวงสะหวันนะเขต, 2554 : 42)

จากสภาพปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ทั้งในระดับประเทศ ระดับแขวง หรือระดับชุมชน เกิดจากสาเหตุสำคัญหลายประการ ปัจจัยคล้ายคลึงกันไม่ว่าจะอยู่ระดับพื้นที่ใด ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อมมากน้อยแตกต่างกันไปตามเหตุแห่งปัจจัยการเกิด แม้จะมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนแสดงเจตจำนงเพื่อเข้าไปดำเนินการจัดการป่าไม้ เพื่อต้องการให้ป่าไม่รอดพ้นจากการถูกทำลาย เพื่อให้ป่าไม้ทำหน้าที่เป็นแหล่งน้ำ

แหล่งยา อาหารและความหลากหลาย หลายทางชีวภาพให้กับสังคมอย่างยั่งยืน แต่ปัญหาความขัดแย้งกลับเกิดขึ้นด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ชาวบ้านส่วนหนึ่งทั้งจากนอกชุมชนและในชุมชนยังทำการแผ้วถางป่าเพื่อใช้เป็นที่เพาะปลูกทางการเกษตรบ้าง ตัดไม้เพื่อแปรรูปขายบ้าง ระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ที่กำหนดขึ้นในระดับป่าชุมชนของท้องถิ่นไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ประจำกองตรวจตราป่าไม้ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รับผิดชอบปฏิบัติงานดูแลรักษาป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อยโดยตรง พบว่า ต้นไม้ใหญ่และสมุนไพรมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจการอนุรักษ์ป่าชุมชน จึงมีความต้องการที่จะดำเนินการวิจัยหาแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและผลการวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาป่าไม้ พ.ศ. 2563 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่เป็นประโยชน์และส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาของป่าชุมชน และสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อยเมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิลละบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นสร้างกระบวนการคิด การวิเคราะห์สภาพปัญหา นำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา

ระยะที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา

ระยะที่ 3 การทดลองใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ระยะที่ 4 การปรับปรุงและเผยแพร่ยุทธศาสตร์การพัฒนา

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน รวม 17 คุ่ม ได้แก่

1.1.1 บ้านนาเตือ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 4 คุ่ม 126 ครัวเรือน จำนวนประชากร 670 คน เป็นชาย 320 คน และหญิง 350 คน

1.1.2 บ้านหาด เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 4 คุ่ม 90 ครัวเรือน จำนวนประชากร 500 คน เป็นชาย 237 คน และหญิง 263 คน

1.1.3 บ้านผาพิลา เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 9 คุ่ม 167 ครัวเรือน จำนวนประชากร 1,016 คน เป็นชาย 516 คน และหญิง 500 คน

1.1.4 เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านห้วยผาเย็น จำนวน 4 หน่วยงาน คือ สำนักงานกสิกรรมและป่าไม้เมืองวิไลบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมืองวิไลบุรี แขวงคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้แขวงสะหวันนะเขต และผู้ใหญ่บ้าน 3 หมู่บ้าน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม (Key Informants and Participants) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลตามประเด็นของการวิจัย จำนวน 58 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แยกประเภทตามกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักและมีส่วนร่วมกิจกรรม ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยผาเย็น เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีทั้งหมด 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ความเป็นมาและจุดเริ่มต้นการอนุรักษ์ป่าชุมชน

ส่วนที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากป่าชุมชน

ส่วนที่ 4 การดูแลรักษาป่าที่เคยปฏิบัติมา

ส่วนที่ 5 สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา แก่ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ส่วนที่ 6 สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยผาเย็น เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.2 นำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยผาเย็น เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำการปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ

3.3 ประเมินความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยผาเย็น เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

3.4 ตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนห้วยผาเย็น เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.5 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นแบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยกำหนดค่า ดังนี้

ถ้าเห็นว่าสอดคล้องให้คะแนน +1

ถ้าเห็นว่าไม่สอดคล้องให้คะแนน -1

ถ้าเห็นว่าไม่แน่ใจให้คะแนน 0

3.6 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าของ IOC ที่ได้จะต้องมากกว่าหรือเท่ากับ .50 ขึ้นไปจึงจะใช้ได้ ถ้าต่ำกว่า จะต้องปรับปรุงแบบสอบถามนั้น

3.7 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในประเด็นรายการประเมินที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

3.8 จัดทำพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

-ประสานงานและขอความร่วมมือจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมจนกว่าจะครบถ้วนสมบูรณ์

5.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการเดินศึกษาสำรวจป่าชุมชน

5.3 เรียบเรียงและจำแนกกลุ่มข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย

5.4 วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยพรรณนาเชิงวิเคราะห์

5.5 นำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข ความเป็นไปได้ในการแก้ไขและจำเป็นต้องแก้ไข ซึ่งเป็นการระบุปัญหาเข้าที่ที่ต้องการพัฒนา

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

6.1.1 ร้อยละ (Percentage)

6.1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

6.1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบความแตกต่างในด้านความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนระหว่างก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์

-การทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา ความต้องการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพป่าชุมชนมีความแตกต่างจากในอดีตมากเพราะเมื่อในอดีตสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืช สัตว์ป่า ของป่า สมุนไพรนานาชนิด ในปัจจุบันปัญหาและอุปสรรคในการดูแลรักษาป่าชุมชนมีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและจับจองพื้นที่เพื่อการเกษตร ความร่วมมือของ

ประชาชนในชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเรื่องการทอดส่องดูแลป่า ถ้ามีบุคคลมาบุกรุก และรายงานกองปราบปราม แนวเขตป่าชุมชนมีความชัดเจนไม่ชัดเจน หน่วยงานราชการหรือเอกชนได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนบางครั้ง ปัญหาป่าชุมชนในชุมชนของท่านมีสาเหตุเกิดมาจากการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและจับจองพื้นที่เพื่อการเกษตรและประชาชนในชุมชนมีการเข้าร่วมแก้ปัญหาป่าชุมชนโดยการที่ประชาชนในชุมชนร่วมกับภาครัฐนำผู้กระทำผิดมาว่ากล่าวตักเตือน และอบรม ส่วนการแก้ไขปัญหาป่าชุมชน ได้แก่ ประชาชนในชุมชนมีความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันต้องมีความสามัคคี ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาป่าไว้ให้ดีและไม่ให้บุคคลใดกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าชุมชนเพื่อให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติตลอดไป ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย ได้แก่ 1) การสำรวจพื้นที่ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อยและสร้างแผนที่ป่าชุมชนชุมชนหัวฝายเซ่น้อย สาเหตุมาจากรัฐบาลไม่ชอบเขตที่ชัดเจนและไม่มีแผนที่ของป่าทำให้ประชาชนในชุมชนหัวฝายเซ่น้อยไม่ทราบว่าเป็นพื้นที่ป่าที่รัฐบาลไม่อนุญาตทำให้ประชาชนในชุมชนมีถูกกล่าวหาว่าบุกรุกพื้นที่ป่า 2) ปักหลักหมายเขตพื้นที่ป่าให้ชัดเจนเหตุผลเพราะว่ายังไม่ได้ปักหลักหมายเขตแดน 3) ปรับปรุงกฎระเบียบให้สมบูรณ์โดยชุมชนเป็นผู้สร้างเหตุผลเพราะว่าระเบียบเดิมไม่ได้ปฏิบัติ 4) ออกพระราชบัญญัติเป็นป่าสงวนของชุมชนและเมืองร่วมกัน (ออกโดยท่านเจ้าเมืองหรือเจ้าแขวง) เหตุผลเพราะว่ายังไม่มีพระราชบัญญัติ 5) แต่งตั้งคณะกรรมการคุ้มครองป่าสงวนร่วมกัน ชุมชนและเมืองเหตุผลเพราะว่ายังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการใดๆ 6) สร้างป่าสงวนขนาดใหญ่ บ่งบอกถึงแผนที่ป่าและข้อห้ามต่างๆ เหตุผลเพราะว่ายังไม่มี สิ่งที่ประชาชนในชุมชนต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อยคือ ประชาชนในชุมชนต้องการให้ทางการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ข้อเสนอแนะให้ทางภาครัฐลงช่วยผลักดันติดตามสภาพปัญหาพร้อมกับภาคประชาชนในชุมชนเป็นประจำ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติการและสร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชน

2. การสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 58 คน โดยแบ่งกลุ่มด้วยความสมัครใจ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน เมื่อวันที่ 20 – 21 กันยายน 2556 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องบันทึกเสียง และแบบบันทึกประเด็นสนทนา) วิธีดำเนินการเชิงปฏิบัติการการดำเนินการสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปการสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า มีโครงการ/กิจกรรม จำนวน 9 โครงการ ดังนี้ 1. โครงการสำรวจขอบเขตและศึกษาสภาพปัญหาของป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย 2. โครงการวิเคราะห์พื้นที่และจัดทำแผนที่ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย 3. โครงการปักเขตแดนป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย 4. โครงการปรับปรุงกฎระเบียบการคุ้มครองป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย 5. โครงการเผยแพร่กฎระเบียบการคุ้มครองป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อยและกฎระเบียบการคุ้มครองป่าชุมชน 6. โครงการราชกิจจานุเบกษา (ระดับเจ้าเมือง) 7. โครงการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบป่าสงวนหัวฝายเซ่น้อย (ระดับเจ้าเมือง) 8. โครงการติดป้ายป่าสงวนและประกาศใช้เป็นป่าชุมชนและอำเภ และ 9. โครงการตรวจสอบและประเมินผล โดยห้องการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมืองวิไลบุรีการคุ้มครองป่าสงวนแห่งชาติ

3. การทดลองใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในประเด็น ดังนี้

3.1 แบบประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเซ่น้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน และอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน

3.2 ความรู้ของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเขื่อนน้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หลังการอบรมของกลุ่มเป้าหมายสูงกว่าก่อนการอบรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการที่จะให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎและกติกาของการอนุรักษ์ป่าชุมชน ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ป่าชุมชนเสียก่อน

1.2 ในการนำยุทธศาสตร์นี้ไปใช้ ควรมีการตรวจสอบและประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนหัวฝายเขื่อนน้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนหัวฝายเขื่อนน้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลของหน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3 ควรมีการศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชุมชนหัวฝายเขื่อนน้อย เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อรักษาความสมดุลและความสมบูรณ์ของป่าชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. การจัดการป่าชุมชน. กรุงเทพฯ: ส่วนผลิตสื่อป่าไม้, 2549.

_____. ยุทธศาสตร์การพัฒนาป่าไม้ ปี ค.ศ. 2010. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2553.

ไชยวัฒน์ อุบุตร. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนบ้านนาสวนพัฒนา หมู่ที่ 9 ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550.

ชฎาพร กมลกิจไพศาล. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนบ้านทางยาว หมู่ที่ 8 ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553.

นิตยา เชื้อโชติ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษาป่าชุมชนดอนชี บ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2553.

เพิ่มศักดิ์ มกราริรมย์. สู่สังคมสมานฉันท์. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2548 วันที่ 26-27 พฤศจิกายน 2548 โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี้ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2548.

ศุภศิษฐ์ ราชกรม. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรชีวภาพชุมชน กรณีศึกษา บ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2554.

Goins, Sean Michael. Dynamics and Disturbance in an Old- Growth Forest Remnant in Western Ohio. Degree: MS, Biology, University of Dayton. 2012.